

การพัฒนาเชาว์อารมณ์ของประชาชนจากการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็น
พระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร
The Development of Emotional Quotient by The Means of
Meditation Practice Dedicated to HM King Bhumibol Adulyadej

ดร.พินโย พรหมเมือง, พระกิตติสารสุธี และ สานิตย์ สีนาค
Dr.Pinayo Prommuang, Prakittisarasuthee, and Sanit Sinak
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
Author for correspondence: Email: pinayo_pro@vu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาระดับจิตพิสัย ระดับเชาว์อารมณ์ และระดับความพึงพอใจ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตพิสัยและความพึงพอใจกับเชาว์อารมณ์ของประชาชนจากการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน จำนวน 273 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวัดระดับจิตพิสัย และแบบสอบถามวัดเชาว์อารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.764 และ 0.927 ตามลำดับ ค่าสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบของวิลคอกซัน การทดสอบของครัสคาลล์ลีลี และสหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีระดับจิตพิสัย เชาว์อารมณ์ และความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยระดับจิตพิสัยกับความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ค่อนข้างต่ำในทิศทางบวก

คำสำคัญ: เชาว์อารมณ์, การปฏิบัติธรรม, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

Received date: 01/10/ 2561, Accepted date: 12/10/2561, Published date: 30/12/2561

Abstract

The objectives of this research paper were to study levels of affective domain (AD), emotional quotient (EQ), and satisfaction (S); and to study the relations between AD and S with EQ from the practice of meditation dedicated to HM King Bhumibol

Adulyadej. There were 273 samples. The research instrument consisted of the questionnaire containing AD and EQ with the total reliability at 0.76 and 0.93 respectively. The statistics consisted of frequency, percentage, mean, standard deviation, Wilcoxon Signed Rank Test, Kruskal Wallis Test, and Pearson's correlations. The findings of this research were revealed that people had AD, EQ, and S at the high level that the AD and S had significant relations with EQ in the positive way at the low level.

Keywords: Emotional quotient, Meditation practice, His Majesty the King

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน (ศุภกานต์ แดงมะลัง, 2559) แม้ว่าจะพึงประกาศใช้ แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน หากจะย้อนอดีตถึงความสำคัญในการพัฒนาคน ดังเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 74 ก/หน้า 1 วันที่ 19 สิงหาคม 2542) และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (นุสรา สิงห์พยัคเดช, 2561: 9-10) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ได้ชี้ชัดให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมจากการพัฒนานานาชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ อันนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และหล่อหลอมพฤติกรรมจนเป็นวิถีชีวิต เน้นให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฝึกการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมนำไปใช้ในการดำรงชีวิตพื้นฐานได้ (จารุภา สังข์สระน้อย, ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์.

(2560: 10-11) เช่นเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ว่าด้วยหลักการสำคัญ (2) กล่าวว่า ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุนช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จะเห็นได้ว่าทั้งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะเน้นความสำคัญของการพัฒนาคน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยี เพราะหากจิตใจของบุคคลได้รับการพัฒนาดีแล้ว ย่อมส่งผลดีต่อการกระทำและคำพูด ส่วนในทางพระพุทธศาสนากำหนดแนวทางในการพัฒนาจิตใจไว้ 2 ประการ คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการบำเพ็ญบุญที่สูงที่สุดกว่าการให้ทานและรักษาศีล (ชนาธิป ศรีโท, 2561: 90-91)

ในปี พ.ศ. 2559 เป็นปีที่ประเทศไทยสูญเสียครั้งที่ยิ่งใหญ่ของชาติไทย คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ประมุขของปวงชนชาวไทย ด้วยเหตุนี้ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จึงร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดกาฬสินธุ์จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในวันที่ 4 ธันวาคม 2558 โดยมีการจัดกิจกรรมบำเพ็ญกุศลครอบคลุมในเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ ทาน ศีล และภาวนา

ในการออกแบบการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามว่า อะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา (อัญชลี สารรัตน์, 2547: 49) ผลจากการอภิปรายสิ่งที่มีคุณค่าที่สำคัญสำหรับระหว่างนักวิจัย คือ ระดับจิตพิสัย เชื้ออารมณ และความพึงพอใจ กล่าวคือ ระดับจิตพิสัยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ การรับรู้ (Receiving) การตอบสนอง (Responding) การสร้างคุณค่า (Valuing) การจัดระบบคุณค่า (Organizing) และการเกิดคุณลักษณะ (Characterizing by a value) ซึ่งจิตพิสัยสามารถที่จะพัฒนาได้ด้วยการให้ความสนใจ (attention) การลงมือปฏิบัติ (Engaged) และการเกิดความรู้ประสบการณ์ (Receptive) (Allen, K. N., & Friedman, B. D., 2010) ดังเช่นผลการวิจัยของพระครูสุนทรนัยรสและคณะ (2559: ออนไลน์) ที่วิจัยผลของกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะ ซึ่งจัดเป็นการให้ความรู้ และการส่งเสริมให้เยาวชนสนใจศึกษาธรรมะ พบว่า การจัดกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะสามารถที่จะพัฒนาคุณสมบัติของความเป็นชาวพุทธของผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 88.22 คุณลักษณะอย่างหนึ่งของจิตพิสัยนั้น สามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ฉะนั้น ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะทางด้านจิตพิสัยจึงจะคงอยู่อย่างถาวร ส่วนเชาว์อารมณ์และความพึงพอใจ จัดได้ว่าเป็นลักษณะของจิตใจ จัดเป็นจิตพิสัยในระดับการสร้างคุณค่า (Valuing) ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชาว์อารมณ์ควรที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จ ได้มีผลจากการศึกษาวิจัยมานานหลายปี เป็นข้อสรุปที่ยอมรับโดยทั่วไปทางวิชาการ คือ มนุษย์มีเชาว์อารมณ์ (EQ) ติดตัวมาแต่กำเนิด 50 % และเป็นปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตถึง ร้อยละ 80 และอีก 20% มาจาก IQ (Liff, S. B, 2003) ซึ่งเชาว์อารมณ์นั้นสามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ โดยไม่ขึ้นอยู่กับอายุ (Fariselli, L., Ghini, M., & Freedman, J., 2016) ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยที่น่าแนวคิดเรื่องสมถิวิปัสสนากรรมฐานมาใช้ในการพัฒนาเชาว์อารมณ์ เช่น งานวิจัยของพินโย พรหมเมืองและคณะ (2555: บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษาครูที่ได้รับการพัฒนาเชาว์อารมณ์ด้วยหลักสมถะและวิปัสสนากรรมฐานมีเชาว์อารมณ์สูงขึ้นร้อยละ 71.80/80.80 ก่อนและหลังอบรม โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และแรงจูงใจในตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่วิจัยการพัฒนาเชาว์อารมณ์ของประชาชนด้วยการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาระดับจิตพิสัยในการร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา และระดับเชาว์อารมณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับจิตพิสัยในการร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา และความพึงพอใจต่อกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา กับเชาว์อารมณ์ ผลการวิจัยนี้ จะเกิดคุณค่าในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตพิสัย ระดับเชาว์อารมณ์ และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตพิสัยในการถวายเป็นพระราชกุศลและความพึงพอใจกับเชาว์อารมณ์ของประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรม ประมาณ 10,000 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 273 คน เก็บข้อมูลด้วยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาระดับจิตพิสัยของ Krathwohl, David, R (Anderson, L. W. et.al., 1992) เพื่อนำไปใช้ในการ สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดระดับจิตพิสัย จำนวน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 มีความตระหนักในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ถวายเป็นพระราชกุศล

ระดับที่ 2 มีความเต็มใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายในงานเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

ระดับที่ 3 เห็นคุณค่าของการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

ระดับที่ 4 มีความคิดที่จะนำคุณค่าจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลมีการวางแผนที่จะทำความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลต่อไป

2) ศึกษาเชาว์อารมณ์ ซึ่งพัฒนามาจาก โกลแมน และกรมสุขภาพจิต ซึ่งพัฒนาโดย พินโย พรหมเมืองและคณะ (2555) จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-regulation) ความสามารถสร้างแรงจูงใจตนเองได้ (Motivation oneself) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) และมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human relationships) มีข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จำนวน 34 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.927 หรือ ร้อยละ 92.70 กำหนดเกณฑ์การประเมินสำหรับตีค่าระดับความหมายของแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มีจิตพิสัยหรือเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มีจิตพิสัยหรือเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง มีจิตพิสัยหรือเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีจิตพิสัยหรือเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับน้อย และค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00– 1.50 หมายถึง มีจิตพิสัยหรือเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า 0.81 ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มี 0.61 – .80 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มี 0.41–0.60 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มี 0.20-0.40 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มี <0.20 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

3) นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จำนวน 34 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบสอบถามวัดจิตพิสัยในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และแบบสอบถามวัดเชาว์อารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.764 และ 0.927 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในวันที่ 4 ธันวาคม 2558 เวลา 18.00-20.00 น.

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณด้วยการใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผล เพื่อกำหนดหาค่าสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบของวิลคอกซัน การทดสอบของคริสต์กาลวัลลิส และสหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 273 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.85 มีการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 31.76 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและปริญญาตรี ร้อยละ 20.59 มีอายุอยู่ระหว่าง 13-18 ปี ร้อยละ 35.89 รองลงมา คือ มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 23.79 ลักษณะของการเข้าร่วม คือ เป็นเจ้าหน้าที่/องค์กรภาคี ร้อยละ 57.35 และกิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมมากที่สุด คือ ร่วมพิธีเปิด ร้อยละ 56.70 รองลงมา คือ ร่วมฟังเทศนาตอนเช้า ร้อยละ 15.71

2. ระดับจิตพิสัยในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยภาพรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจิตพิสัยในระดับสูงที่สุด คือ การวางแผนที่จะทำความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลต่อไป ร้อยละ 81 รองลงมา คือ มีความคิดที่จะนำคุณค่าการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ร้อยละ 80.41

3. ในภาพรวมเชาว์อารมณ์ของผู้แบบสอบถามทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจากการวิเคราะห์มีระดับเชาว์อารมณ์อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับเชาว์อารมณ์ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกันอยู่ 1 ด้าน คือ ทบทวนอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง หลังจากเผชิญกับสถานการณ์ที่น่าพอใจ

4. โดยภาพรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ อาหารเหมาะสมและมีความพร้อม ร้อยละ 85.80 การดำเนินการตามกำหนดการของกิจกรรม ร้อยละ 81.80 และการประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วม

กิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ร้อยละ 81.40 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ คือ เวลาในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 65.60

5. ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลมีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ค่อนข้างต่ำในทิศทางบวก และความพึงพอใจต่อโครงการมีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ค่อนข้างต่ำในทิศทางบวก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้ มีข้อค้นพบ (Fact Findings) ที่มีคุณค่าทางวิชาการ จึงนำมาอภิปรายผล และสรุปตามหลักตรรกวิทยา ได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีจิตพิสัยในการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลฯ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีจิตพิสัยของในระดับการตอบสนอง (Responding) คือ มีการวางแผนที่จะทำความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลต่อไปอยู่ในระดับมากที่สุด มีร้อยละ 81 และมีจิตพิสัยระดับการเห็นคุณค่า (Valuing) คือ มีความคิดที่จะนำคุณค่าหรือทำประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ร้อยละ 80.41 ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า จิตพิสัยของประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ผ่านจิตพิสัยระดับการรับรู้ (Perceiving) มาแล้ว ซึ่งเป็นจิตพิสัยในระดับต้น เนื่องจากว่า ได้รับรู้การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทางสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น การเดินทางมีเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ ประชาชนเดินทางมาด้วยจิตใจที่จะปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกัน การที่เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดี เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลย่อมส่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติเอง ดังจะเห็นได้ว่า เชาว์อารมณ์ของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับเชาว์อารมณ์ทั้งก่อนและหลังมีความแตกต่างกันอยู่ 1 ด้าน คือ ทบทวนอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง นั้นหมายความว่า ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถที่จะจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้นนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Allen, K. N., & Friedman, B. D. (2010) ที่กล่าวถึงการพัฒนาจิตพิสัยต้องประกอบด้วย 3 ประการ คือ การให้ความสนใจในการทำกิจกรรม (Attention) การลงมือปฏิบัติกิจกรรม (Engaged) และการเกิดความรู้ประสบการณ์จากการทำกิจกรรม (Receptive) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Afanasyev, S. (2014) ที่ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาเชาว์อารมณ์ในผู้อพยพที่พูดภาษารัสเซีย ประเทศเยอรมัน พบว่า สมาธิสามารถพัฒนาความตระหนักรู้ในตน (Intrapersonal component) ในกลุ่มคนที่มีความเชาว์อารมณ์ต่ำในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (interpersonal component) และ

ถ้าปฏิบัติธรรมจนเป็นนิสัย จะสามารถนำไปใช้กับการทำงานทุกๆ ด้านได้อย่างถูกต้อง ทั้งประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ความร่มเย็นแห่งจิต และประโยชน์ในภายภาคหน้า คือ ความพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร (ชนาธิป ศรีโท, 2561: 94)

จากแนวคิด Allen, K. N., & Friedman, B. D. (2010) เรื่องการพัฒนาจิตพิสัยองค์ประกอบแรกนั้น คือ ความสนใจ (Attention) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั่นคือ ประชาชนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ อาหารเหมาะสมและมีความพร้อม ร้อยละ 85.80 การดำเนินการตามกำหนดการของกิจกรรม ร้อยละ 81.80 และ การประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 81.40 ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า การที่ประชาชนพึงพอใจในอาหารและความพร้อมในการให้บริการอยู่ในระดับต้นๆ เนื่องจากว่าประชาชนได้รับการบริการด้านอาหารเป็นอย่างดีตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีโรงทานบริการตลอดเวลาเมื่อรู้สึกหิวหรือกระหายน้ำ ทุกโรงทานมีความเต็มใจที่จะบริการอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งจากการทดสอบความสัมพันธ์การให้บริการและระดับของจิตพิสัยพบว่า มีความสัมพันธ์กับเขาว์อารมณ์ค่อนข้างต่ำในทิศทางบวก นั้นหมายความว่า หากการบริการที่สร้างความประทับใจและระดับจิตพิสัยในการร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เพิ่มมากขึ้น จะทำให้ระดับเขาว์อารมณ์ของประชาชนที่ร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลของการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ประชาชนที่เดินทางมาร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา มีระดับจิตพิสัยที่แสดงออกถึงความจงรักภักดี และการน้อมผลจากการร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาถวายเป็นพระราชกุศล โดยการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ การให้บริการสร้างความประทับใจอยู่ในระดับมาก และผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระดับจิตพิสัยในการร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาชนด้านเขาว์อารมณ์ ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ต้องการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา และยังเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ด้วยการปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล

การนำไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชาวอีสานของประชาชนได้ทุกระดับ กล่าวคือ การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติธรรมจะช่วยพัฒนาชาวอีสานได้ ซึ่งเป็นความสุภาพในการใช้เครื่องมือวัดผลจากการปฏิบัติธรรม จะช่วยให้ทราบถึงระดับของประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ นายกเทศมนตรีจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้บริหารทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ร่วมกันจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ประจำปี พ.ศ. 2558 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.กิตติ วงษ์ขวลิทกุล อธิการบดีมหาวิทยาลัยวงษ์ขวลิทกุล รองศาสตราจารย์ ดร.รัชนี้ ศุภจินทรรัตน์ รักษาการรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐยา บุญกองแสน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ขวลิทกุล ที่สนับสนุนการเผยแพร่บทความวิจัยในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- จารุภา สังข์สระน้อย, ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์. (2560). การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. **ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์**. 4 (1): มกราคม-มิถุนายน, หน้า 10-19.
- ชนาธิป ศรีโท. (2561). การปฏิบัติจิตภาวนาด้วยสติเป็นฐานตามแนวเทศนาของพระโสภณวิสุทธิดุณ (หลวงปู่บุญเพ็ง กปปโก). **วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน, หน้า 89-100.
- นุสรา สิงห์พยัคเดช. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. **ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์**. 4 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม, หน้า 9-18.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- พระครูสุนทรวิชัยสรส, พระมหาวิฑูรย์ กตเมธี, พินโย พรหมเมือง, และคณะ. (2560). **การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพุทธศาสนิกชนด้วยการจัดกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะ**. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ NEUNIC 2017 21 July 2017 North Eastern University. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2561, จาก <http://mbukalasin.com/login/C1/document/Full-TH-NEUNIC2017byDrPinayo.pdf>
- พินโย พรหมเมือง, สุดใจ ภูงลี และพระครูสุนทรวิชัยสรส. (2560). **การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมชาวอารมณัณักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัยโดยใช้หลักสมณะวิปัสสนากรรมฐานทางพระพุทธศาสนา**. ทูลอดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116/ตอนที่ 74 ก/หน้า 1 วันที่ 19 สิงหาคม 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560-2564**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ศุภกานต์ แดงมะลัง. (2559). การศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชนตามมาตรฐานวิชาชีพของครูสภาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. **ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์**. 3 (1): มกราคม – มิถุนายน, หน้า 7-18.
- อัญชลี สารรัตน์. (2547). **การประเมินหลักสูตร**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Afanasyev, S. (2014). Meditation in the Emotional Intelligence Improvement among Russian-Speaking Migrants in Germany. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Review (IJAMRR)*, 2(3). 225-243.
- Allen, K. N., & Friedman, B. D.. (2010). Affective learning: A taxonomy for teaching social work values. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 7(2), 1-12.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., & Wittrock, M. (1992). **A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy**. New York. Longman Publishing.

- Fariselli, L., Ghini, M., & Freedman, J. (2016). Age and emotional intelligence. **Six seconds the Emotional Intelligence Network**, 2008. Retrieved March, 5.
- Liff, S. B. (2003). Social and emotional intelligence: Applications for developmental education. **Journal of Developmental Education**, 26(3), 28.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and psychological measurement**, 30(3), 607-610.